

ОСОБЛИВОСТІ ВІЗУАЛЬНОГО ПРОЯВУ ЛАНДШАФТНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ПРОСТОРІ МІСТА

Щурова В.А., канд. арх., асистент кафедри дизайну
архітектурного середовища

Київський національний університет будівництва та архітектури

Анотація. Проаналізовано особливості візуального прояву міських ландшафтів на основі дії принципів суміщення, взаємопроникнення та злиття. Виявлено вплив основних характеристик просторів різних типів на сприйняття, масштабність і доцільність функціонування.

Ключові слова: ландшафт, простір, міська структура.

Аннотация. Щурова В.А. Особенности визуального проявления ландшафтных элементов в пространстве города. Проанализированы особенности визуального проявления городских ландшафтов на основе действия принципов совмещения, взаимного проникновения и слияния. Определено влияние основных характеристик пространств разных типов на восприятие, масштабность и целесообразность функционирования.

Ключевые слова: ландшафт, пространство, городская структура.

The summary. Shchurova V.A. The special characteristics of visual influences landscape elements in space of city. Has been analyzed the special characteristics of visual influences cities landscapes, in basis principles of compatible, correlation and confluence. Defined influence the principal characteristics of different types spaces in assimilate, scale and expedient of functioning.

Key words: a landscape, space, city structure.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень. Останнім часом активне вивчення ландшафтних питань пов'язане з потребою вдосконалення екологічної, функціональної та естетичної організації міських просторів і з бажанням пізнати закономірності просторів з метою ліквідації відчуттів дискомфорту і відчуженості. На сьогодні головна роль формування середовища належить процесу утворення урбанізованої моделі, складовими якої є політика, економіка, соціологія і, що не менш важливе, - естетика середовища, яка має першочерговий вплив на формування особистості, народу, нації...

Міський ландшафт як поле для творчої діяльності цікавить не тільки архітекторів та містобудівників, формуються асоціації науковців, ініціативи по вивченню ландшафтних проблем. Серед них слід виділити Асоціацію ландшафтних архітекторів США (ASLA) 2005р., Каліфорнійську асоціацію ландшафтних компаній (CLCA), Регіональну Відкриту Ландшафтну Асоціацію (РОЛАНДА), Москва, 2005р., Київську ландшафтну ініціативу. Проводяться наукові конференції і тематичні виставки: 2-я Міжнародна конференція "Сучасний ландшафтний дизайн міського середовища" (6-10.09.04. Санкт-Петербург), 42-й Всесвітній конгрес Міжнародної федерації ландшафтних архітекторів (26-29.06.05. Единбург.), виставка "Ландшафтна архітектура. Флористика" (Крокус. Експо. 13.04.05.). [3, 4]. Від 7.09.05. Україною була прийнята ратифікація Європейської ландшафтної Конвенції.

Слід звернути увагу на дослідження та практичні поради таких вчених і архітекторів, як: Белозерський С.І., Ніколаєвська З.О., Колесніков О.І., Косаревський І.О., Курбатов В.Я., Мірошніченко А., Залеська Л.С., Жирнов О.Д., Ожегов С.С., Черкасов М.Ч., Северін С.І., Лунц Л.Б., Кучерявий В.Г., Кармазін В., Панкратов В.

Метою роботи над питаннями візуального прояву міських ландшафтів є надання орієнтирів у системі ландшафтного планування різних рівнів, усвідомлення гостроти проблеми формування, збереження і захисту цього специфічного просторового поля.

Результати дослідження. Конфігурація і напруження ландшафтного середовища визначають характер його наповнення. Відчуття простору обумовлюється формою огорожуючих його площин або композиційних груп. Важливою є уява ландшафтного компонента як елемента невід’ємного в органічному цілому. Ландшафтне середовище виступає як дещо цілісне, що не піддається розчленуванню [1]. Рівень сприйняття залежить від взаємовпливу об’єктів, які є їх складовими. Ландшафти виступають у ролях тканини міста, та озелених артерій.

Куртини пагорбів та гір, домінантні ландшафтні утворення є основою формування загального образу міста, виразні характеристики яких стають орієнтирами пізнання місця. Для обширних ландшафтних просторів за якістю переважне сприйняття з дальніх планів, які дають відчуття розширеного простору і вільного середовища необмеженого характеру [2]. Відсутність ритмічного формотворення загальної структури без чітких акцентів, слабо виражені обмеження, провали в композиціях розгортки міста за основними транспортними та водними шляхами, роздрібненість – основні недоліки формування образу міста. Емоційний вплив таких просторів виявляється у вигляді неспокою, емоційного спустошення, аморфності сприйняття. Розгубленість вносить відсутність основних характеристик шляхів – перервність, обізнаність та спрямування.

Будь-який ландшафт є джерелом інформації, тому існують певні маршрути зацікавлення. Відчуття романтичного характеру надають ландшафтам руїни та історичні форми [3]. Багатопланове сприйняття є одним за найскладніших видів сприйняття. Складний заплутаний калейдоскоп мілких деталей, які не сприймаються здалеку викликає хибне враження про масштабність та впорядкування планувальної структури просторів. Важливо користуватись такими характеристиками, як масштаб і синтез. Масштаб є одним за важливіших засобів візуального впливу на сприйняття середовища. Великі елементи шляхом співставлення з іншими можуть втратити свою грандіозність та емоційне навантаження, а незначні – навпаки. Колір активізує зорове сприйняття деталей і підвищує загальну емоційну атмосферу.

Формування художнього образу передбачає синтез глибокої органічної єдності ідейного замислу та можливостей його реалізації, і в подальшому

дотримання меж територіальної та просторової доступності нових об'єктів будівництва. Суміщення, злиття, укрупнення ландшафтних композицій пов'язані з функціональними процесами, що протікають в місті. Площі, або розширені території, обмежені ландшафтними утвореннями з трьох боків передбачають формування основного ядра, де відбуваються основні функціональні процеси. Такі ландшафтні композиції мають характер обмежувальних або захисних елементів і сприймаються по колу, або радіусу, в залежності від руху глядачів всередині цієї площі. Обмежуючі простори утворюються при наявності гір і пагорбів, силуетні композиції яких збагачуються за рахунок масштабного терасування схилів з невеликими акцентними елементами. В такому разі недопустимим є влаштування висотних будівель на вершинах пагорбів, що буде пригнічувати простір ядра.

Протяжні вулиці або видовжені простори можуть оточуватись з двох боків ландшафтними схилами, утворюючи простір коридорного типу. Розширення обмежувальних площин на значні відстані більш придатне для комфортного споглядання видовжених просторів. Бажані пульсуючі підпростори природного або штучного характеру, влаштування курдонерів та невеликих площ для зміни композиції при сприйнятті вздовж руху транспорту або пішоходів. Основні функціональні процеси відбуваються в лінійному напрямку. Продуманий графік руху та насичення акцентними елементами в певній послідовності пропорційно до розширення просторів – основні заходи щодо оптимальної організації середовища.

Квартальний тип просторів передбачає спіральну систему розвитку біля очагів допоміжних функціональних процесів. Двір має змішану структурну схему, обмежену колом дрібних елементів. Характер сприйняття вибірковий, детальний. Грають роль деталізація та структура і фактура дерев, композицій з зелених насаджень. Виявлення взаємозв'язку малих архітектурних форм, розробка детального сценарію поведінки людини у міському середовищі відбувається на рівні благоустрою обмежених територій, геопластики землі, влаштування площадок відпочинку та ін. Відбувається точковий характер візуального впливу на людину у масштабному для неї просторі, що стимулює спокійні процеси та емоції.

Приєм суміщення ландшафтів базується на системі виявлення їх спорідненості шляхом співставлення і об'єднання в залежності від ступеня відповідності. Сумісними є природні і штучні ландшафти нюансного характеру зі спільними композиційними рисами.

Взаємопроникнення ландшафтів передбачає накладання окремих елементів штучного та природного ландшафтів та їх взаємне перетікання при умові сприятливого взаємодоповнення.

Злиття характеризує формування єдиної системи, впорядкованої за допомогою функціонального і композиційного сценаріїв. Відбувається узагальнення на базі універсалізації просторів.

Використання перелічених прийомів при розробці планувальних схем міської структури мають виявити основні функціональні зони ландшафтів, їх взаємовідношення та загальну площу. Засобами реалізації цих прийомів є насичення транспортних артерій лінійними посадками; влаштування зелених обмежувальних смуг; збагачення житлових територій системою міських парків, бульварів, пульсуючих зелених просторів; влаштування тематичних садів, планування прибудинкових територій.

Візуальний прояв ландшафтів, що характеризується гармонійністю та послідовністю залежить від: встановлення відповідності відкритих просторів доміантним об'єктам; вибір відповідної форми плану ділянок, площ у відповідності до обмежень природної структури; чергування замкнених і відкритих просторів; забезпечення неперервності системи ландшафтних об'єктів; насичення просторовими формами, предметними об'єктами.

Висновки. Поліфонічність ландшафтного середовища досягається шляхом поєднання природних і штучних ландшафтів, що взаємодоповнюють один інший для госягнення впорядкованого середовищного образу. Важливими для людини стають ділянки, організація яких відповідає закономірностям зорового сприйняття, співрозмірності людині. Відтворення цілісного естетичного сприйняття, образного потенціалу відбувається на рівні формування просторових композицій неосяжних просторів, що впливають на образ міста в цілому. Кожний з складових частин ландшафтів, який сприймається як предмет візуального впливу обмежується відстанню, яка обумовлює найкраще сприйняття і відстань зручності його використання.

Подальші напрямки дослідження полягають у вивченні предметного середовища ландшафтів та вплив складових частин на формування цілого. Можливі узагальнення класифікацій міських ландшафтів та виявлення характеристик просторових елементів кожного з типів з метою удосконалення розробки візуальних комунікацій у відповідності до функціональних схем.

Деякі міркування щодо проблеми, викладеної у статті, можливо, мають полемічний характер, але, на думку автора, кожний з напрямків вартий уваги, аналізу і подальшого розвитку.

Література:

1. Линч К. Образ города. / Пер. Глазычева под ред А.В.Иконникова – М.: Стройиздат, 1982. – 328 с.
2. Методические рекомендации по формированию архитектурно-ландшафтной среды крупного города/ КиевНИИПградостроительства. – К., 1986. – 107с.
3. Пащенко В.М. Постнекласичні бачення ландшафтів. / Тоталогічні образи ландшафту. Матеріали VI Міжнародної конференції з постнекласичних методологій в природничо-географічних науках / Науковий вісник. Вип. 3. – К.: ДАКККіМ, 2006. – С. 66 – 71.

Надійшла до редакції 10.04.2007